

Kaplnka a hrobka Moravských v kontexte záchrany kultúrneho dedičstva na Kysuciach

Štvrtá časť

Pavol VLČEK

Abstrakt

Príspevok poukazuje na ďalší postup a výsledky výskumu k tematike dejín rodiny Moravských, ktorí v roku 1894 postavili v obci Čierne rodovú hrobku. Pozornosť je venovaná výberu z digitalizovanej dobovej tlače druhej polovice 19. a začiatku 20. storočia. V kapitolách sú doložené kópie článkov z novín týkajúce sa jednotlivých členov rodiny ako: Augustín Moravský, Ján Moravský, Rudolf Augustín Moravský a Justín Moravský.

Kľúčové slová

Hrobka rodu Moravských. Písomné kultúrne dedičstvo. Regionálna história.

Abstract

The paper highlights further progress and results of research on the history of the Moravsky family, who built a family tomb in the village of Čierne in 1894. Attention is paid to a selection of digitized historic press of the second half of the 19th and the beginning of the 20th century. The chapters are accompanied by copies of newspaper articles relating to individual family members such as: Augustine Moravsky, John Moravsky, Rudolpf Augustine Moravsky, and Justin Moravsky.

Keywords

Tomb of the Moravsky Family. Written cultural heritage. Regional history.

Úvod

Rod Moravských (Moravszky család) sa v priebehu 19. storočia a na začiatku 20. storočia angažoval najmä v úradníckej správe. Jeho príslušníci pôsobili v obciach Ochodnica, Rosina, Čierne, Svrčinovec, Skalité ako i mestách Čadca a Žilina. V Čiernom vlastnili do roku 1929 dom, ktorý bol vyvlastnený a následne pre stavbu novej budovy školy v roku 1931 zbúraný. Rodová hrobka z roku 1894 je teda jedinou dochovanou stavebnou a historicky cennou pamiatkou po rodine v obci. V predchádzajúcich častiach výskumu sme popísali genealogické väzby a rodovú históriu na základe preštudovania prameňov ako matriky rímskokatolíckej cirkvi, kroniky, sčítania obyvateľov, písomnosti úradnej povahy, pozemkové knihy, mapy a osobné archívy. V súčasnej fáze sme v rámci historických prameňov pristúpili k zosumarizovaniu dobovej tlače publikovanej v druhej polovici 19. a na začiatku 20. storočia. Činnosť jednotlivých príslušníkov je zaznamenaná v periodikách ako *Listy národných učiteľov*, *Národné noviny*, *Pešťbudínske vedomosti* a *Pozsonyvidéki lapok*. Noviny sú v digitálnej podobe prístupné v databáze DIKDA – písomné kultúrne dedičstvo Slovenska (SNK) a databáze Národnej knižnice Českej republiky. Po preštudovaní záznamov považujeme k súčasnému stavu výskumu najprínosnejší článok v bratislavskom týždenníku *Pozsonyvidéki lapok* (č. 8, roč. 41, 1880) objasňujúci smrť Justína Moravského, ktorý zomrel na následky streleckého duelu. Súboj bol zároveň jedným z posledných svojho typu v monarchii.

Aktuálne poznatky

K tematike rodiny Moravských neboli v súvislosti s ich kaplnkou a rodovou hrobkou mimo našich príspevkov z rokov 2022 (*Kysucký múzejník*), 2023 a 2024 (*MKD Revue o nových médiách a kultúrnom dedičstve*) vo vedecko-odborných či populárno-vedeckých periodikách publikované žiadne ďalšie materiály. Informácie sú čiastkovo prezentované aj v tradičnom obecnom časopise *Čas – Čierňanský občasník*. Súčasný príspevok poukazuje na ďalšie nové poznatky z archívneho výskumu.

Obrázok 1 Objekt pred začatím prác v roku 2024

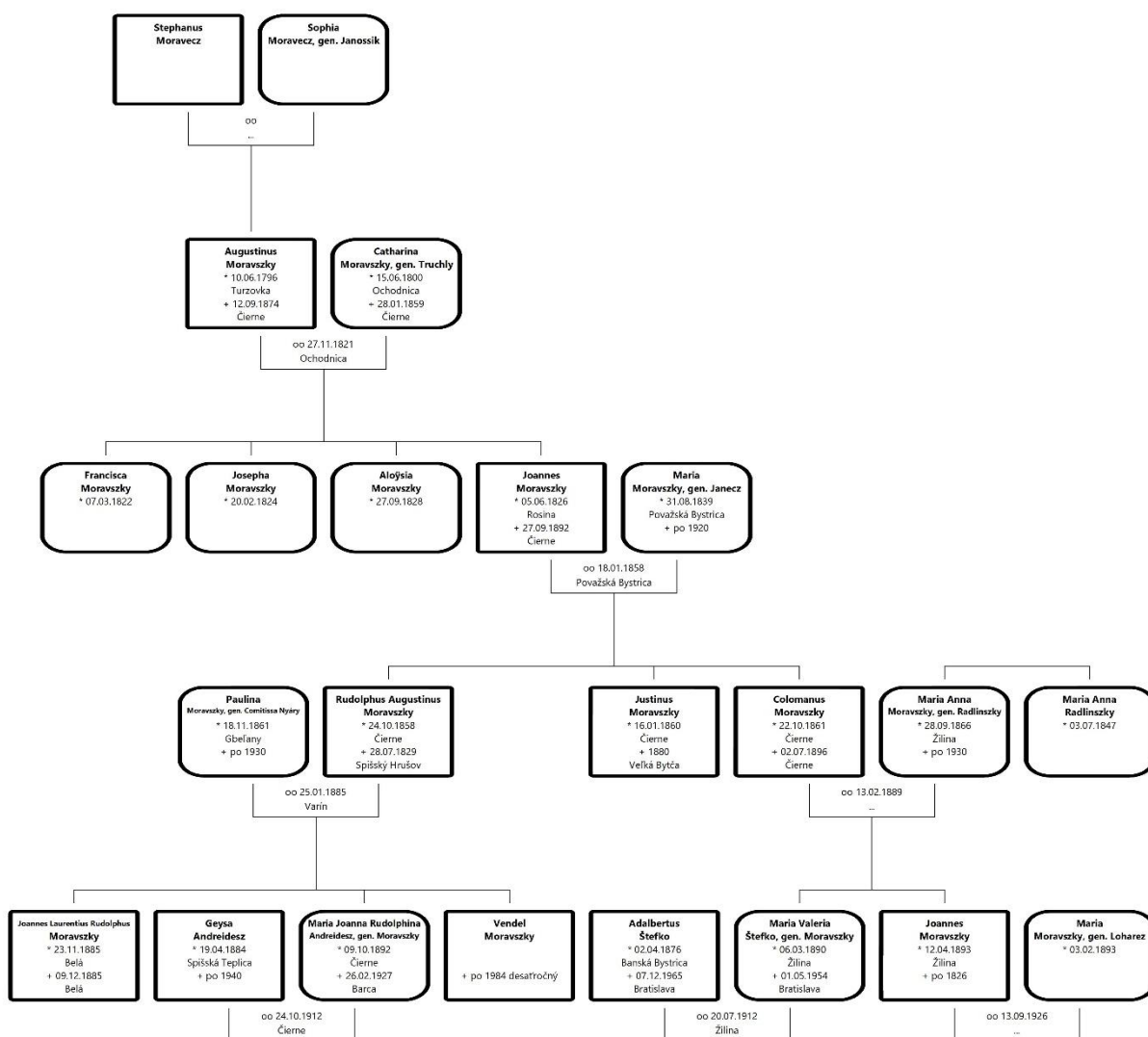

Obrázok 2 Objekt po prevedení časti úvodných záchranných prác v roku 2024

Rodokmeň Moravských

Pre potreby príspevku prikladáme genealogickú schému, ktorá zobrazuje potomkov rodiny v línii po meči. Z doložených osôb sa v dobovej tlači vyskytuje Augustín Moravský (* 1796 – † 1874), jeho syn Ján (* 1826 – † 1892) a vnuci Rudolf Augustín (* 1858 – † 1929) s Justínom (* 1860 – † 1880).

Obrázok 3 Rodokmeň rodiny Moravských (Vlček 2025)

Augustín Moravský (* 1796 – † 1874) v *Listoch národných učiteľov* 1869

Zakladateľom rodu Moravských bol notár, učiteľ a organista Augustín Moravský, rodák z Turzovky, ktorý sa pôvodne v dobových záznamoch v matrikách vyskytuje s priezviskom Moravec a Moravčík.¹ V roku 1821 sa oženil s Katarínou Trúchlou Pred príchodom do obce Čierne pôsobil v Ochodnici a Rosine. V Čiernom založil taktiež dom Moravských, ktorý rodine patrilo až do vyvlastnenia v roku 1929. Augustín bol známy aj pre svoje muzikálne nadanie.² Zomrel v Čiernom v roku 1874 a podľa zápisu v *Kronike obecnej ľudovej školy* bol pochovaný pod krížom na cintoríne u Staša.³

V dobovej tlači je osoba Augustína zaznamenaná v týždenníku *Listy národných učiteľov* (roč. 2, č. 5.), ktorý vyšiel dňa 4. februára 1869. Periodikum vydávalo Kráľovské uhorské ministerstvo náboženstva a osvety. Z titulnej strany vyplýva, že sa ministerstvo rozhodlo medzi podporenými ohodnotiť aj najviac zápasiacich a usilovnosťou vynikajúcich národných učiteľov bez ohľadu na vierovyznanie. Z celkového počtu 1367 odporúčaných osôb bolo nakoniec vybraných 1018, medzi ktorých bolo rozdelených 73,680 zlatých. Podľa rozdielnosti služobných zásluh mala podpora tri triedy: I. – 100. zlatých, II. – 80. zlatých, III. – 60. zlatých. O výsledkoch informoval barón Jozef Eötvös (Eötvös de Vásárosnamény). Zodpovedným redaktorom časopisu bol v tom čase Ján Környei⁴ Augustín Moravský (v zápise: Moravszky Ágost) je medzi podporovanými spomenutý v rámci Trenčianskej stolice pod poradovým číslom 344. Ďalej je uvedené bydlisko ako Čierne a náboženstvo ako rímskokatolícke. Získal prvú triedu podpory.

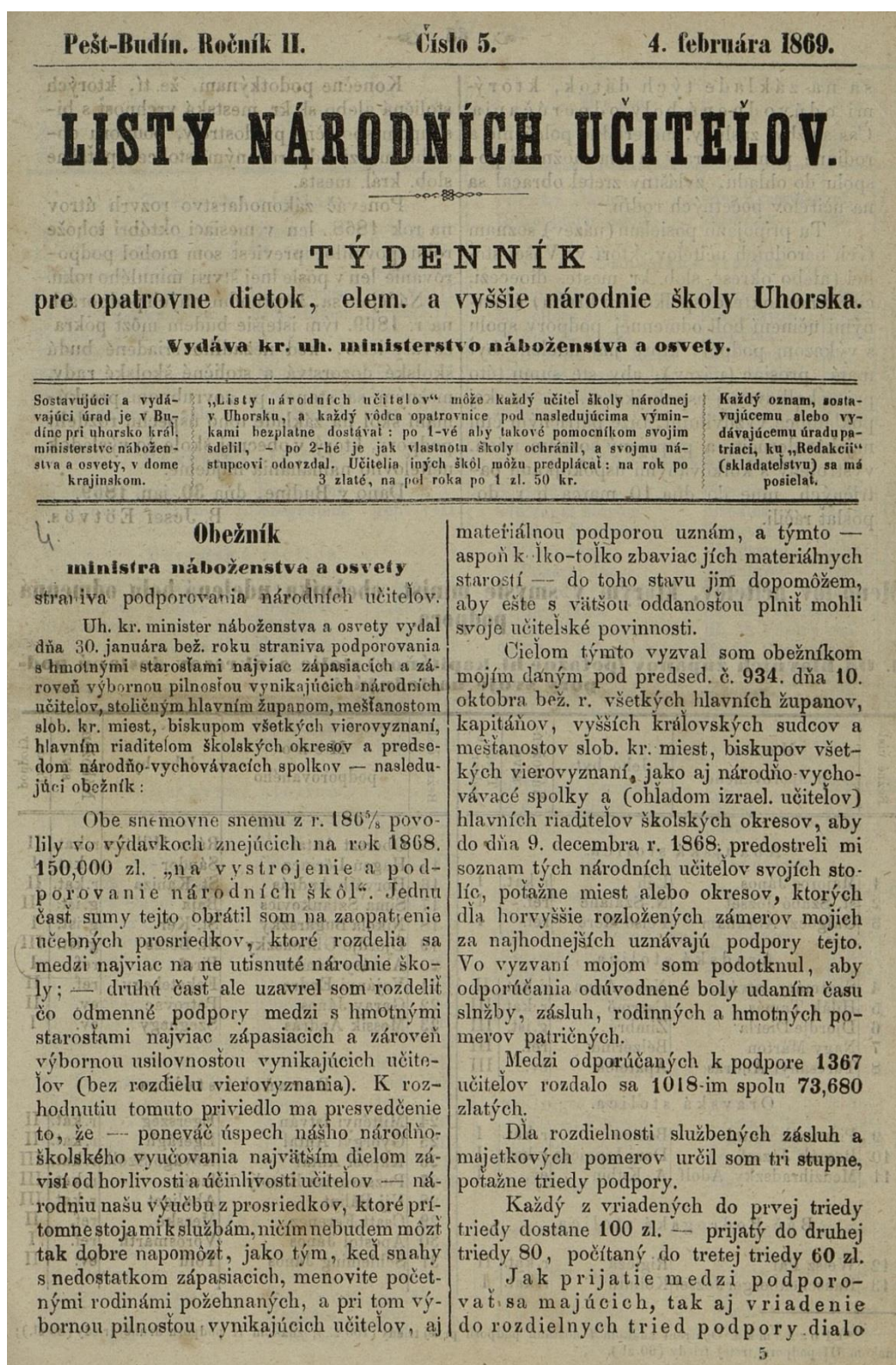
¹ VLČEK, Pavol, (2022). Vzostup rodu Moravských (výsledky genealogického výskumu rodiny staviteľov hrobky v Čiernom). *Kysucký múzejník*. Online. roč. 3 (2022), č. 2, s. 60 – 67. ISSN 2729-7446. Dostupné na: <https://pdf.istranka.sk/muzeum/022022.html>.

² VLČEK, Pavol, (2024). Kaplnka a hrobka Moravských v kontexte záchrany kultúrneho dedičstva na Kysuciach (tretia časť). *Mediamatika a kultúrne dedičstvo – revue o nových médiách a kultúrnom dedičstve*. Online. roč. 11 (2024), č. 2. ISSN 1339-777X. Dostupné na: https://fhv.uniza.sk/mkdrevue/vydanie/02_2024/02_2024_vlcek.pdf.

³ JANČÁR, Ignác, (1922 – 1948). A. Moravský. In: *KRONIKA OBECNEJ LUDOVEJ ŠKOLY V ČIERNOM*. Obec Čierne, s. 197 – 199.

⁴ KÖRNYEI, Ján, (1869). *Listy národných učiteľov*. Kráľovské uhorské ministerstvo náboženstva a osvety, roč. 2 (1869), č. 5. DIKDA – Digitálna knižnica SNK. Online. Dostupné na: <https://dikda.snk.sk/view/uuid:c7a430d6-5f36-4385-93b0-141845579c66?page=uuid:1db815a4-0b6e-4ed4-be91-5d50408148d8&fulltext=moravszky>.

Obrázok 4 Titulná strana novín (Listy národných učiteľov 1869, DIKDA – Digitálna knižnica SNK)

Bežné číslo	Meno podporovaného	Jeho byt	Náboženstvo	Trieda podpory	Bežné číslo	Meno podporovaného	Jeho byt	Náboženstvo	Trieda podpory
Temešská stolica.					Trenčianska stolica.				
296	Kessler Bernát	Vojtek	r.kat.	III	343	Harnyai János	Predmir	r.kat.	II
297	Postpischil Bernát	N.-Arad	r.kat.	II	344	Moravszky Ágost	Cserne	r.kat.	I
298	Besser György	Vel.-Zsám	r.kat.	II	345	Janez András	Cserne	r.kat.	III
299	Rotschadi Miklós	Dézsánfalva	r.kat.	II	346	Tomka Károly	Makó	r.kat.	II
300	Schweininger Jakab	Daruvár	r.kat.	III	347	Hlucsil Bálint	Kiszuczaujh.	r.kat.	III
301	Surescu György	Parác	g.kat.	II	348	Batlai György	St.Besztercze	r.kat.	III
302	Ségescu György	Markovecz	g.kat.	III	349	Gazsó Márton	Riesnicza	r.kat.	III
303	Ciulinu János	Varadia	g.kat.	III	350	Gazsó György	Bicsitze	r.kat.	III
304	Cercelu Trifon	Petroman	g.kat.	III	351	Ballay József	Rovnye	r.kat.	III
305	Nedelku József	Temesvár	g.cat.	III	352	Ballay László	Nemes-Kotesó	r.kat.	III
306	Laczkó Mária	Szolcsicza	g.ist.	III	353	Pakas Pál	Friwald	r.kat.	II
307	Babeszku Moise	Dragsina	g.ist.	III	354	Náhlík József	Marikó	r.kat.	I
308	Akimeszku Tivadar	Germán	g.ist.	III	355	Uszkovics József	Láz	r.kat.	I
Tolnánská stolica.					356	Podolák István	Lednicze	r.kat.	II
309	Felszmann Ferenc	V.-Mányok	r.kat.	I	357	Való Simon	Szrnye	r.kat.	III
310	Holler József	Polalincza	r.kat.	III	358	Galuszek János	Vág-Ujfalu	r.kat.	III
311	Istovits Ferenc	Várong	r.kat.	II	359	Ballay Alajos	Kochanóc	r.kat.	III
312	Czirák István	Kajdacs	r.kat.	I	Turčianska stolica.				
313	Peskó Ferenc	D.-Földvár	r.kat.	III	360	Hubicsék József	Znióvárja	r.kat.	II
314	Povlovics Lázár	Medina	g.ist.	I	361	Vojtyák Ferenc	Valeša	r.kat.	II
315	Vajda Pál	Fadd	ref.	III	362	Melicskó Mihály	T.-Szentmárt.	ev.	I
316	Molnár József	D.-Sz-György	ref.	III	Ugočská stolica.				
317	Takács Vincze	Szedres	ref.	II	363	Koczváry József	Tiszaujlak	r.kat.	I
318	Kutassy Dénes	Miszla	ref.	III	364	Hadzsega András	Rakas	g.kat.	II
319	Csikész József	Simontornya	ref.	I	365	György András	Nagy-Torna	ref.	I
320	Péter Endre	Kis-Mányok	ev.	II	Ungská stolica.				
321	Veil János	Némedi	ev.	I	366	Novák Ferenc	Viszoka	r.kat.	II
322	Eisenstädter Náthán	Görbő	izr.	II	367	Csaszin József	Ungvár	g.kat.	I
Torňanská stolica.					368	Rohács Bazil	N.-Berezna	g.kat.	II
323	Sztraka Neiti	Torna-Ujfalu	r.kat.	II	369	Gajdics Mátás	Lyutta	g.kat.	II
324	Jámbor Abrahám	Körtvélyes	ref.	II	370	Csepulics György	Gerény	g.kat.	III
325	Czegöldy István	Kánó	ref.	II	371	Szatala György	Dubrinics	g.kat.	II
Torontálska stolica.					372	Legeza Lőrinc	Mokra	g.kat.	I
326	Skodai Alajos	Ném-Bárdány	r.kat.	II	373	Sepeghy János	Turja	g.kat.	II
327	Kettner Péter	Stefanfeld	r.kat.	I	374	Torma János	Zarics	g.kat.	II
328	Heil Ferenc	Constantia	r.kat.	I	375	Tóth József	Csicser	ref.	I
329	Monyák Ignác	Szaján	r.kat.	III	Železná stolica.				
330	Tószegi Péter	T.-Kánizsa	r.kat.	II	376	Horváth Imre	Gasztony	r.kat.	II
331	Kuppis József	Firigyház	r.kat.	II	377	Szalay János	Bucsu	r.kat.	I
332	Kreiter János	Keglovitsháza	r.kat.	III	378	Hecht Mihály	Kertes	r.kat.	II
333	Androvits Antal	Porgány	r.kat.	III	379	Hodosy Ferenc	Kercsán	ref.	III
334	Glász Dénes	Gotlob	r.kat.	III	380	Kovács Ferenc	Kemsönyén	ev.	III
335	Wirtz Antal	Pészák	r.kat.	III	Vesprímska stolica.				
336	Albetz Bálint	Grabác	r.kat.	II	381	Ambrus Gábor	Kenese	r.kat.	III
337	Tomaschek János	Tolvadia	r.kat.	III	382	Nyers István	Pápateszér	r.kat.	II
338	Deutsch József	Dolác	r.kat.	III	383	Hruska Antal	Románd	r.kat.	II
339	Tapavicza Nesztor	Srb-Boka	g.ist.	III	384	Szabó Sebestyén	Sikátor	r.kat.	I
340	Oprián Száva	Srb-Csanád	g.ist.	III					
341	Vidákovich Ignjat	Sanád	g.ist.	I					
342	Matheidesz Dániel	Tót-Aradász	ev.	III					

Obrázok 5 Augustín Moravský z Čierneho v zozname podporených v rámci Trenčianskej stolice (Listy národných učiteľov 1869, DIKDA – Digitálna knižnica SNK)

Ján Moravský (* 1826 – † 1892) v *Pešťbudínskych vedomostiach* 1865 a v *Pozsonyvidéki lapok* 1880

Ján sa narodil sa v roku 1826 v Rosine, kde v tom čase pôsobil jeho otec Augustín. Vzhľadom k svojej kariére sa neskôr stal najvýznamnejším členom rodu. Zastával funkcie ako okresný notár, hlavný slúžny a sudca. Pôsobil v Čiernom, Svrčinovci, Skalitom, v Čadci i v Žiline. Bol manželom Márie Moravskej, rod. Janecovej, ktorá bola ako vdova hlavnou iniciátorkou stavby rodovej hrobky. Manželia mali spolu synov Rudolfa Augustína, Justína a Kolomana. Zomrel v roku 1892 v Čiernom.⁵ Na základe zápisov z kroniky možno konštatovať, že boli jeho ostatky do hrobky prevezené až dva roky po smrti, teda po jej dostavbe v roku 1894. Pôvodne bol pochovaný na cintoríne u Staša.⁶

V dobovej tlači je osoba Jána nechvalne popisovaná v slovenskom politickom periodiku *Pešťbudínske vedomosti* (roč. 5, č. 99.), ktoré vyšli v utorok dňa. 12. decembra 1865. Ján Moravský je spomínaný v súvislosti s ovplyvňovaním volieb do krajinského snemu, v ktorých mal svojimi metódami zabrániť vystupovaniu kandidáta Jána Palárika. Vo voľbe podporoval spolu s ďalšími úradníkmi p. Madaya z Čadce. Noviny vydával a vlastnil Mikuláš Štefan Ferienčík. O výsledkoch volieb sú zaznamenané informácie na titulnej strane. Z tridsiatich slovenských kandidátov mali postúpiť dvaja: Alex Androvič a Val. Zahorňacky.⁷ Pre komplexnú predstavu prikladáme vybraný prepis z časti článku *Z Kysúc (Volba Vyslanca)*.

„V tomto ohlade najmúdrejšej taktiky použil p. Janko Moravsky, okresný notár obcí Čierne a Skalité. Keď hovorím „okresný notár,“ teda dolu širák z hlavy! lebo to tu na Kisucach tolko znamená, jako „okresný dešpotá obcí.“ A medzi týmito mohutnými dešpotami je iste p. Moravsky Jánoš najmohutnejším. Je on sice poctivého rehtora čerňanského menom

⁵ VLČEK, Pavol, (2023). Kaplnka a hrobka Moravských v kontexte záchrany kultúrneho dedičstva na Kysuciach. *Mediamatika a kultúrne dedičstvo – revue o nových médiách a kultúrnom dedičstve*. Online. roč. 10 (2023), č. 2. ISSN 1339-777X. Dostupné na: https://fhv.uniza.sk/mkdrevue/vydanie/02_2023/02_2023_vlcek.pdf.

⁶ JANČÁR, Ignác, (1922 – 1948). Ján Moravský a Jancovci. In: *KRONIKA OBECNEJ ĽUDOVEJ ŠKOLY V ČIERNOM*. Obec Čierne, s. 200 – 202.

⁷ PEŠTĽUDÍNSKE VEDOMOSTI, roč. 5 (1869), č. 99. DIKDA – Digitálna knižnica SNK. Online. Dostupné na: <https://dikda.snk.sk/view/uuid:96706e32-ffcc-4b1f-b95e-0bd2b62299c8?page=uuid:1350b2b5-27f9-4271-92c2-baa333ae0df8>.

Moravčíka syn, ktorému ale veľké rohy narástly od tých čias, ako sa Vám v Kečkemiete po madarsky naučil, a za poctivé meno otca svojho sa haňbiac na Moravszkyho so zemianskym ypsilonom sa prekrstil. On Vám tu teraz sta prvý „magyar ember Kisúc“ paradiruje. On deti svoje z pýchy aristokratickej ani len slovička po slovensky hovorit, čítať a písať neučí, dávajúc im čisto debrecínsku výchovu. A tých sedliakov prosím Vás, tých Vám len vie na úzde držať! Nech Vám není luto, Kisučani, že ste ztratili zemských pánov, ktorí vám kedysi rozkazovali; ved máte znamenitú výhradu vo vašich veľkomožných pánoch - okresných notároch! Okresné notariaty, tieto nástroje a pozostatky už či uhorskej, či nemeckej bureaukratickej vlády, sú zvlášte tu na Kisucach najväčšia tarcha, ktorá obce tlačí. Okresné notariaty s takou mocou, akú tuná provodzuju, bezprostredný vliv majú na ľud, sú ústavnej slobode, municipalnej samosprávy obcí, cirkvi, ba i vlasti a kráľovi nebezpečenstvom hroziace ustanovenie. Ale o tom vy učenejší páni, by ste tam v časopisoch dôkladnejšie pojednávať mali. Ja len tak mimochodom to tuná podotýnam. Ten despota teda obcí Čierne a Skalité jaknáhle sa zvedel, že náš kandidát Ján Palárik chce sa tamejším voličom v istý deň vo farskom dvore predstaviť, hneď kroz svojich drábov, totižto kroz richtára a prisažných obce lebo prosím Vás, to sú jeho drábi dal sohnáť do svojej bureaukratickej kancelárie všetkých voličov a prisne im zakázal: aby sa neopovážili v ten deň, keď Palárik príjde, vo fare shromaždiť sa a jeho nebezpečné reči počúvať, lebo že vraj zle pochodia. V ten deň ale, keď Palárik do fary prišiel, dal defilovať pred obecnou krčmou nadrečených drábov svojich s palicami, aby každého, ktorý by chcel ísť do fary, nazpät zavrátili, Toto je Vám opravdive konštitucionalný kúsok! Ale item docieleno, že sa Palárik ani len s jedným voličom na Čiernom a na Skalitě shovárať nemohol. Tak žiadneho prístupu nemal k voličom ani na Starých a Nových Bystricach, kde mimo podobného dešpoty jakéhosi p. Fliegla ešte i tamejší dva J..... kňazski zo známych hnusných pohnutok za p. Madaya pracovali.“⁸

Po preštudovaní textu konštatujeme, že článok objektívne hodnotí Jánove nekorektné politické praktiky či vyhrážanie sa obyvateľom. Na druhú stranu je však časť textu voči jeho osobe zaujatá. Autor uvádza, že sa Ján za meno svojho poctivého otca Moravčíka hanbil a prekrstil sa

⁸ PEŠTBUDÍNSKE VEDOMOSTI, (1865). *Z Kysúc (Volba Vyslanca)*, roč. 5 (1869), č. 99. DIKDA – Digitálna knižnica SNK. Online. Dostupné na: <https://dikda.snk.sk/view/uuid:96706e32-ffcc-4b1f-b95e-0bd2b62299c8?page=uuid:f78b7dfa-3448-422b-8b3e-becc3c3d391a>.

tak na Moravského so zemianskym ypsilonom. Nie je pravdou, že Ján zmenil pôvodné priezvisko rodu. S priezviskom Moravský (Moravszky) vystupoval už jeho otec. Je tak spomínaný v neskorších záznamoch v matrike, dobovej tlači i kronike. V článku sa tiež spomína, že Ján z „*pýchy aristokratickej*“ neučí svoje deti po slovensky. Z dochovaných záznamov však vieme, že minimálne jeho syn Rudolf rozprával v dospelosti mimo maďarčiny taktiež po slovensky. S konštatovaním úradníckej tradície rodiny možno vzhľadom na dobové nároky funkcií v uhorskom prostredí predpokladať skôr bilingválnu výchovu. V texte sú taktiež použité archaizmy ako napr. „*dal defilovať (napochodovať) pred obecnou krčmou nadrečených drábov svojích s palicami; „Ked hovorím „okresný notár," teda dolu širák (klobúk) z hlavy! či „okresný dešpota (samovládca, panovačný človek) obcí.*“

Tematika volieb v Uhorsku je vo všeobecnosti zložitá a z dnešnými štandardmi len ťažko porovnateľná. V minulosti neboli počas ich trvania výnimkou bitky či naopak rôzne hostiny, ktoré mali voličov „motivovať“ k správnym kandidátom. Autor v článku spomína taktiež Jánove väzby na p. Madaya. Madajovci boli zemianskym šľachtickým rodom, ktorý dlhodobo pôsobil v Čadci. Na mestskom cintoríne sa dodnes nachádza hrob, v ktorom je pochovaných niekoľko príslušníkov. V Čadci vlastnili taktiež dom, ktorý postihol podobný osud ako dom Moravských. Pre stavbu obchodného domu Družba bol v druhej polovici 20. storočia zbúraný. Dnes už môžeme len predpokladať, že dom Madayovcov bol jedným z miest, kde sa stretávala vtedajšia úradnícka elita v rátane Moravských.

Ján je ďalej spomínaný v bratislavskom týždenníku *Pozsonyvidéki lapok*, ktoré vyšli dňa 21. novembra 1880. Noviny vydával Sandor Vrutkovich. Jánovo meno je zaznamenané v súvislosti s voľbou členov v okrskoch Trenčianskeho samosprávneho kraja. Spomína sa pri Svrčinovci, ktorý susedí s obcou Čierne.⁹ Je zaujímavé, že medzi ďalšími osobami spojenými s obcou je v zázname Ján Jánec, ktorý bol Moravskému švagrom. Ján Janec, zvaný chromý je v kronike spomínaný v súvislosti faktom, že mal byť veľmi učený a istý čas v Čiernom zastával pozíciu

⁹ POZSONYVIDÉKY LAPOK, (1880). č. 3 (roč. 8). DIKDA – Digitálna knižnica SNK. Online. Dostupné na: <https://dikda.snk.sk/view/uuid:55b36e84-f209-4ce0-8117-eac3693923b2?page=uuid:a7169d08-bcc5-4952-896f-3da45846c1cb&fulltext=moravszky>.

Rudolf Moravský (* 1858 – † 1929) v *Národných novinách* 1897 a 1901

Rudolf Augustín Moravský sa narodil v Čiernom v roku 1858 ako syn Jána Moravského a jeho manželky Márie Moravskej, rod. Janecovej. Druhé meno dostal po starom otcovi. Detstvo prežil v rodnej obci. Vzhľadom ku kariére jeho otca presídlili neskôr do Žiliny. V roku 1885 sa oženil s grófkou Paulínou Ňáriovou zo šľachtického rodu Ňári z Bedegu a Branča (Nyáry de Bedegh et Berencs). Manželia mali spolu synov Jána Vavrinca Rudolfa a Vendela. Mali tiež dcéru Máriu Janu Rudolfínu. Vendel i Mária boli pochovaní v Rodovej hrobke. Rudolf pôsobil počas svojho života najskôr ako notár v Beleji pri Varíne, odkiaľ bol pre viaceré podvody suspendovaný. Po udalostiach sa vrátil do rodnej obce. Popri svojej matke a bratovi bol jedným z iniciátorov stavby hrobky. V rok 1895 – 1897 pôsobil ako predseda miestnej školskej stolice. Zomrel v roku 1929 v Spišskom Hrušove, kde bol i pochovaný.¹³

V kronike je Rudolfovi venovaná značná pozornosť. Spomína v súvislosti s jeho životom, majetkom, či názoroch na vzdelávanie obyčajných ľudí, ktoré nepovažoval za potrebné. Časť zápisu sa však venuje taktiež jeho činnosti v rámci falšovania zmeniek, pre ktoré mal byť uväznený na 4 roky v Leopoldove. Podľa zápisu mu bola časť trestu odpustená.¹⁴

Dňa 11. 7. 1901 vyšiel v politickom periodiku *Národné noviny* článok *Falšovateľ zmeniek*. Zodpovedným redaktorom novín bol Ambro Pietor. V príspevku je zaznamenané: „*Rudolf Moravszky z Černého v trenčianskej stolici, prišiel do Trenčína a oznámil sa súdu, že falšoval zmenky, ovšem len vtedy, keď mu prišli na stopu. Len v čačianskej filiálke „turčianskeho obchodného a úverového ústavu“ (populárne volá sa tento ústav „židovskou bankou“) našli takých zmeniek na 9000 korún. Rodina chcela by sa vraj s veriteľmi vyrovnat', ale Moravszky že nechce k tomu privoliť a že si len odsedí.*“¹⁵

¹³ VLČEK, Pavol, (2024). Kaplnka a hrobka Moravských v kontexte záchrany kultúrneho dedičstva na Kysuciach (tretia časť). *Mediamatika a kultúrne dedičstvo – revue o nových médiách a kultúrnom dedičstve*. Online. roč. 11 (2024), č. 2. ISSN 1339-777X. Dostupné na: https://fhv.uniza.sk/mkdrevue/vydanie/02_2024/02_2024_vlcek.pdf.

¹⁴ JANČÁR, Ignác, (1922 – 1948). Rudolf Moravský. In: *KRONIKA OBECNEJ LUDOVEJ ŠKOLY V ČIERNOM*. Obec Čierne, s. 203.

¹⁵ NÁRODNIE NOVINY (1901). č. 80. (roč. 32). *Falšovateľ zmeniek*. In: *Národné noviny*, (1901). KRAMERIUS. NATIONAL LIBRARY OF THE CZECH REPUBLIC. Online. Dostupné na: <https://kramerus.nkp.cz/kramerus/PShowPageDoc.do?id=10196122>.

Rudolf Moravský (uvedený ako Moravszky Rezső) je v národných novinách spomínaný aj v čísle z predošlých rokov, ktoré vyšlo dňa 2. 1. 1897 v súvislosti s Jánom Sheghym a voľbami dňa 29. decembra 1896. V príspevku je zaznamenané: „*Sheghy sám popisoval v lete voličov u nás i s dvoma notáriusmi, lebo stolica vedela, komu má sveriť túto vážnu vec, a Sheghy dokázal že tomuto remeslu rozumie. On jednoducho vynechal gazdov, dla zákona voličov, a popísal hofierov, sluhov u žida, ba i takých čo žiadnej dane neplatia (Moravszky Rezső), a keď sme ho upozorňovali, že prisahal na to, aby spravdlive zachádzal pri popise voličov, on usmial sa posmešne a na právo apellácie nás odkázal, čo toľko znamená u nás: Appeluj od Piláta k Herodesovi.*“¹⁶

Je zrejmé, že Rudolf Moravský a Ján Sheghy sa poznali. Ján Sheghy je spomínaný v kronike v súvislosti s predsedami miestnej školskej stolice. Na túto pozíciu nastúpil práve po Rudolfovi v roku 1897 a bol ním až do 1905. V tom čase bol uvádzaný ako bývalý hlavný slúžny v Čadci.¹⁷ Úradnícku funkciu slúžneho zastával predtým taktiež Rudolfov otec Ján.

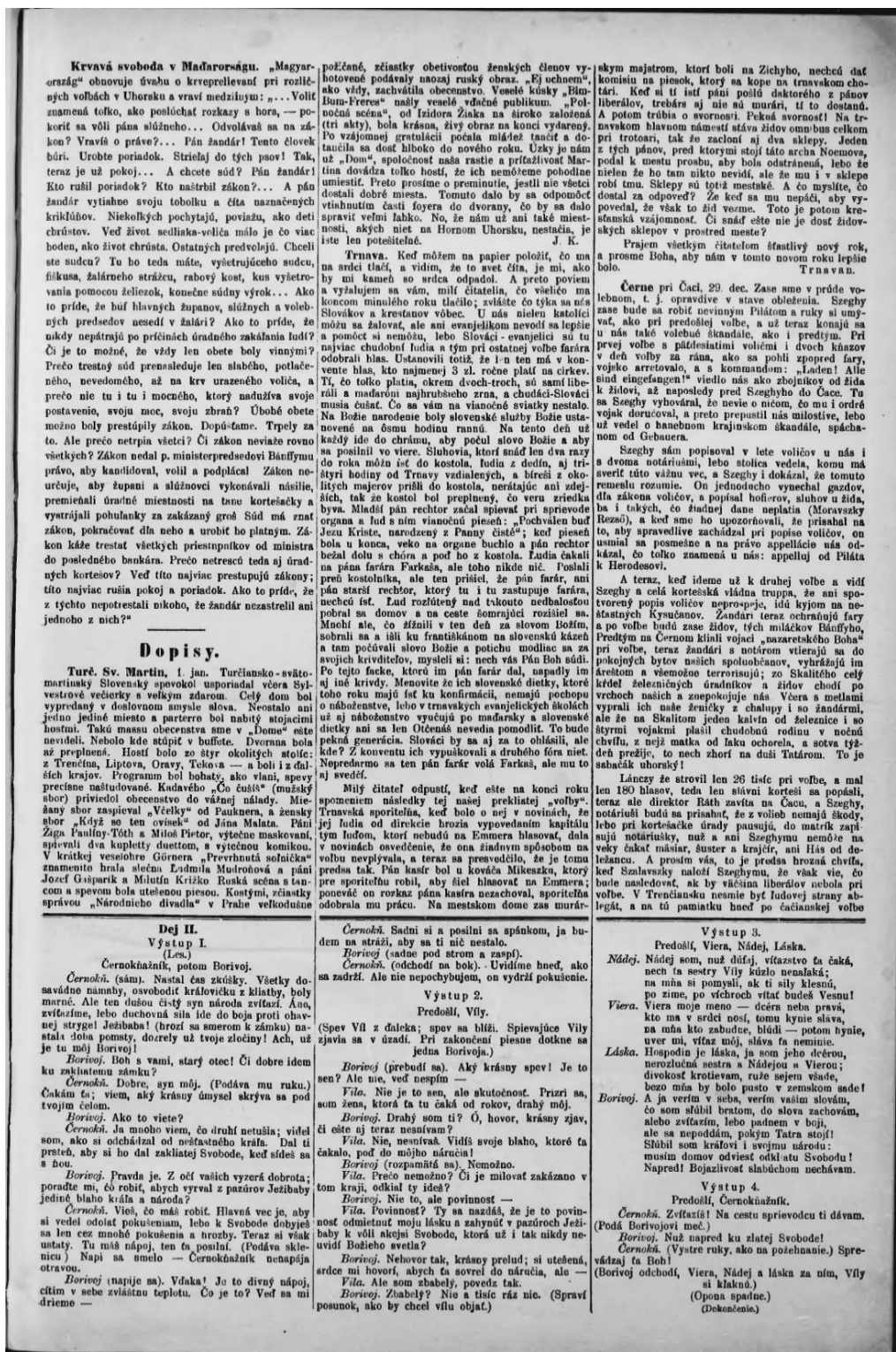

Obrázok 9 Článok Falšovateľ zmeniek o Rudolfovi Moravskom
(NÁRODNIE NOVINY 1901, KRAMERIUS. NATIONAL LIBRARY OF THE CZECH REPUBLIC)

¹⁶ NÁRODNIE NOVINY, (1901). č. 1 (roč. 28) Černe. KRAMERIUS. NATIONAL LIBRARY OF THE CZECH REPUBLIC. Online. Dostupné na:

<https://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=10192725>.

¹⁷ PRÍBORSKÝ, František (1898 – 1922). Predsedovia šk. st. In: KRONIKA OBECNEJ LUDOVEJ ŠKOLY V ČIERNOM. Obec Čierne, s. 32.

Obrázok 10 Článok Černe (o voľbách)
(NÁRODNIE NOVINY 1897, KRAMERIUS. NATIONAL LIBRARY OF THE CZECH REPUBLIC)

Justín Moravský (* 1860 – † 1880) v *Pozsonyvidéki lapok* 1880

Justín Moravský sa narodil v Čiernom v roku 1860 ako druhý syn Jána Moravského a jeho manželky Márie Moravskej, rod. Janecovej.¹⁸ V kronike je o ňom len okrajový záznam, ktorý informuje, že padol v súboji vo Veľkej Bytči pre frajerku, a že je pochovaný v hrobke.¹⁹ Po preštudovaní dostupnej dobovej tlače sa nám v rámci postupu výskumu podarilo nájsť článok, ktorý informuje detailnejšie o okolnostiach a čase jeho smrti.

V bratislavskom týždenníku *Pozsonyvidéki lapok* vyšiel dňa 19. decembra 1880 článok zverejnený na základe úradnej správy slúžneho sudcu Ferenca Vauka o streleckom súboji medzi Jozefom Smialovským (Smialovszky József) a Justínom Moravským (Moravszky Jusztin) – v tom čase obaja bydliskom v Žiline. Oficiálnym dôvodom duelu mala byť urážka. Pištole boli dovezené z Viedne. Súboj sa konal dňa 8. februára pričom obaja duelanti boli v Bytči prítomní už o deň skôr a zúčastnili sa tiež večierku. Jozef Smialovský mal na následky zranenia skolabovať. Justín Moravský stratil veľa krvi no na ošetrovanie prišiel ešte po vlastných nohách. V texte sa tiež spomína, že súper pochádzajú zo zámožných rodín. Duel však neprežil ani jeden. Justín mal podľa záznamu zomrieť v ťažkých bolestiach o pár dní neskôr.²⁰ Totožnosť dámy, pre ktorú sa súboj konal ostáva neznáma. Strelecké duely mali svoje vrcholné obdobie v priebehu 18. a v druhej polovici 19. storočia. Zväčša prebiehali formou odpočtu krokov a konali sa aj napriek oficiálnym zákazom. Prítomní pri nich boli aj tzv. sekundanti. Justínove ostatky boli po dostavbe hrobky prevezené späť do rodného Čierneho. Ostatky muža v hrobke vo veku 20 – 24 rokov potvrdila aj vedecká správa²¹ odborníkov z Univerzity Komenského, s ktorými sme v rámci metodiky záchranných prác nadviazali spoluprácu v roku 2024.

¹⁸ VLČEK, Pavol, (2022). Vzostup rodu Moravských (výsledky genealogického výskumu rodiny staviteľov hrobky v Čiernom). *Kysucký múzejník*. Online. roč. 3 (2022), č. 2, s. 60 – 67. ISSN 2729-7446. Dostupné na: <https://pdf.istranka.sk/muzeum/022022.html>.

¹⁹ JANČÁR, Ignác, (1922 – 1948). Deti Jánove. In: *KRONIKA OBECNEJ LUDOVEJ ŠKOLY V ČIERNOM*. Obec Čierne, s. 202.

²⁰ POZSONYVIDEKY LAPOK, (1880). *A Trencsénmegyei Nagy-Bitsén*. č. 41 (roč. 8). DIKDA – Digitálna knižnica SNK. Online. Dostupné na: <https://dikda.snk.sk/view/uuid:ea28f3c9-9c7e-4853-bf62-ada7e2b74212?page=uuid:34c4da08-d9a1-423a-b8c5-d97d373cc998&fulltext=moravszky>.

²¹ BODORIKOVÁ, Silvia; DÖRNHÖFEROVÁ, Michaela, (2024). *Antropologická analýza telesných pozostatkov z rodinnej hrobky Moravských v obci Čierne na Kysuciach: výskumná správa*. Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, Katedra antropológie, 2024.

Ďalšie záznamy z novín k rodine Moravských

Priezvisko Moravských je zaznamenané taktiež v periodiku *Národné noviny*, ktoré vyšli dňa 14. 5. 1881.²² Článok *Milodary pre Turč. sv. Martin* informuje o finančnej zbierke, ktorá bola realizovaná ako reakcia na najväčší požiar v histórii mesta. V rámci žilinskej zbierky nájdeme mimo rodiny Moravských tiež príslušníkov historicky známych mien ako Čelkovci, Pongrácovci, Radlinskovci a ďalších. Rodina Moravských mala prispieť sumou 50kr. V článku je spomínaný tiež Gašpar Radlinský (prispel sumou 1 zlatý), neskôr žilinský radný, ktorý bol otcom Márie Anny Radlinskej. Mária sa v roku 1889 vydala za Kolomana Moravského (syna Jána a Márie Moravských), ktorý bol v roku 1896 pochovaný v hrobke.²³

Obrázok 12 Článok žilinskej zbierky pre Turčiansky Sv. Martin po požiaroch, v ktorom sa vyskytuje aj priezvisko Moravských (NÁRODNÉ NOVINY 1901, KRAMERIUS. NATIONAL LIBRARY OF THE CZECH REPUBLIC)

²² NÁRODNÉ NOVINY, (1881). č. 56 (roč. 12) *Milodary pre Turč. Sv. Martin*. KRAMERIUS. NATIONAL LIBRARY OF THE CZECH REPUBLIC. Online. Dostupné na: <https://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=9628978>.

²³ VLČEK, Pavol, (2023). Kaplnka a hrobka Moravských v kontexte záchrany kultúrneho dedičstva na Kysuciach. *Mediamatika a kultúrne dedičstvo – revue o nových médiách a kultúrnom dedičstve*. Online. roč. 10 (2023), č. 2. ISSN 1339-777X. Dostupné na: https://fhv.uniza.sk/mkdrevue/vydanie/02_2023/02_2023_vlcek.pdf.

Záver

Tematika rodovej histórie ako i hrobky Moravských bola donedávna bielym miestom v regionálnych dejinách. K súčasnej fáze výskumu sme predstavili výber článkov z druhej polovice 19. a začiatku 20. storočia, ktoré sa tematicky týkali jednotlivých príslušníkov rodiny. Digitalizované archívne dokumenty z databázy písomného kultúrneho dedičstva v Slovenskej a Českej národnej knižnici sú cenným zdrojom k poznaniu súvislostí zo života obyvateľov našej krajiny v minulosti. Jedným z prínosných historických prameňov je práve dobová tlač. Svojou ojedinelosťou a vo vzťahu ku Kysuciam je objekt v kontexte funerálnej architektúry vzácnou historickou pamiatkou. Našou ambíciou ostáva naďalej postupne odkrývať rodové dejiny a dotvárať tak celkový obraz atraktivity objektu vzhľadom k možnostiam jeho budúceho využitia v rámci turistického ruchu v regióne. Trvalou ambíciou tiež ostáva zostavenie samostatnej publikácie k dejinám rodiny Moravských ako i samotná záchrana rodovej hrobky.

Pramene, zdroje a použitá literatúra

BODORIKOVÁ, Silvia; DÖRHNHÖFEROVÁ, Michaela, (2024). *Antropologická analýza telesných pozostatkov z rodinnej hrobky Moravských v obci Čierne na Kysuciach: výskumná správa*. Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, Katedra antropológie, 2024.

DOMINIKÁNSKY KNIŽNÝ INŠTITÚT. [s. a.]. *Janec, Jozef (1838-1916)*. Dominikánsky knižný inštitút. Online. Dostupné na:
https://www.knihydominikani.sk/hlavna_schemhladat_3?kpcmeno=janecjozef1838.

DOMINIKÁNSKY KNIŽNÝ INŠTITÚT. [s. a.]. *Janec, Jozef (1838-1916)*. Dominikánsky knižný inštitút. Online. Dostupné na:
https://www.knihydominikani.sk/hlavna_schemhladat_3?kpcmeno=janecjozef1838.

JANČÁR, Ignác, (1922 – 1948). A. Moravský. In: *KRONIKA OBECNEJ ĽUDOVEJ ŠKOLY V ČIERNOM*. Obec Čierne, s. 197 – 199.

JANČÁR, Ignác, (1922 – 1948). Deti Jánove. In: *KRONIKA OBECNEJ ĽUDOVEJ ŠKOLY V ČIERNOM*. Obec Čierne, s. 202.

JANČÁR, Ignác, (1922 – 1948). Ján Moravský a Jancovci. In: *KRONIKA OBECNEJ ĽUDOVEJ ŠKOLY V ČIERNOM*. Obec Čierne, s. 200 – 202.

JANČÁR, Ignác, (1922 – 1948). Ján Moravský a Jancovci. In: *KRONIKA OBECNEJ ĽUDOVEJ ŠKOLY V ČIERNOM*. Obec Čierne, s. 200 – 202.

JANČÁR, Ignác, (1922 – 1948). Rudolf Moravský. In: *KRONIKA OBECNEJ ĽUDOVEJ ŠKOLY V ČIERNOM*. Obec Čierne, s. 203.

KÖRNYEI, Ján, (1869). *Listy národných učiteľov*. Kráľovské uhorské ministerstvo náboženstva a osvety, roč. 2 (1869), č. 5. DIKDA – Digitálna knižnica SNK. Online.

Dostupné na: <https://dikda.snk.sk/view/uuid:c7a430d6-5f36-4385-93b0-141845579c66?page=uuid:1db815a4-0b6e-4ed4-be91-5d50408148d8&fulltext=moravszky>.

KRONIKA OBECNEJ ĽUDOVEJ ŠKOLY V ČIERNOM, [s. a.] [Obecný úrad Čierne], 468 s.

NÁRODNIE NOVINY (1901). č. 80. (roč. 32). Falšovateľ zmeniek. In: *Národné noviny*, (1901). KRAMERIUS. NATIONAL LIBRARY OF THE CZECH REPUBLIC. Online. Dostupné na: <https://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=10196122>.

NÁRODNÉ NOVINY, (1881). *Milodary pre Turč. Sv. Martin*. KRAMERIUS. NATIONAL LIBRARY OF THE CZECH REPUBLIC. Online. Dostupné na: <https://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=9628978>.

NÁRODNIE NOVINY, (1901). č. 1 (roč. 28) *Černe*. KRAMERIUS. NATIONAL LIBRARY OF THE CZECH REPUBLIC. Online. Dostupné na: <https://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=10192725>.

OBEC SVRČINOVEC, [s. a.]. Notariát. *KRONIKA OBCE – ZAČIATOK*. s. 10. Online. Dostupné na:

https://www.svrčinovec.sk/e_download.php?file=data/editor/64sk_43.pdf&original=Kronika%20obce%20%20-%20za%C4%8Diatok.pdf.

PEŠŤBUDÍNSKE VEDOMOSTI, (1865). *Z Kysúc (Volba Vyslanca)*, roč. 5 (1869), č. 99.

DIKDA – Digitálna knižnica SNK. Online. Dostupné na:

<https://dikda.snk.sk/view/uuid:96706e32-ffcc-4b1f-b95e-0bd2b62299c8?page=uuid:f78b7dfa-3448-422b-8b3e-becc3c3d391a>.

PEŠŤBUDÍNSKE VEDOMOSTI, roč. 5 (1869), č. 99. DIKDA – Digitálna knižnica SNK.

Online. Dostupné na: <https://dikda.snk.sk/view/uuid:96706e32-ffcc-4b1f-b95e-0bd2b62299c8?page=uuid:1350b2b5-27f9-4271-92c2-baa333ae0df8>.

POZSÓNYVIDEKY LAPOK, (1880). *A Trencsénmegyei Nagy-Bitsén*. č. 41 (roč. 8). DIKDA

– Digitálna knižnica SNK. Online. Dostupné na: <https://dikda.snk.sk/view/uuid:ea28f3c9->

9c7e-4853-bf62-ada7e2b74212?page=uuid:34c4da08-d9a1-423a-b8c5-d97d373cc998&fulltext=moravszky.

POZSÓNYVIDEKY LAPOK, (1880). č. 3 (roč. 8). DIKDA – Digitálna knižnica SNK. Online. Dostupné na: <https://dikda.snk.sk/view/uuid:55b36e84-f209-4ce0-8117-eac3693923b2?page=uuid:a7169d08-bcc5-4952-896f-3da45846c1cb&fulltext=moravszky>.

PRÍBORSKÝ, František (1898 – 1922). Predsedovia šk. st. In: *KRONIKA OBECNEJ LUDOVEJ ŠKOLY V ČIERNOM*. Obec Čierne, s. 32.

VLČEK, Pavol, (2022). Vzostup rodu Moravských (výsledky genealogického výskumu rodiny staviteľov hrobky v Čiernom). *Kysucký múzejník*. Online. roč. 3 (2022), č. 2, s. 60 – 67. ISSN 2729-7446. Dostupné na: <https://pdf.istranka.sk/muzeum/022022.html>.

VLČEK, Pavol, (2023). Kaplnka a hrobka Moravských v kontexte záchrany kultúrneho dedičstva na Kysuciach. *Mediamatika a kultúrne dedičstvo – revue o nových médiách a kultúrnom dedičstve*. Online. roč. 10 (2023), č. 2. ISSN 1339-777X. Dostupné na: https://fhv.uniza.sk/mkdrevue/vydanie/02_2023/02_2023_vlcek.pdf.

VLČEK, Pavol, (2024). Kaplnka a hrobka Moravských v kontexte záchrany kultúrneho dedičstva na Kysuciach (tretia časť). *Mediamatika a kultúrne dedičstvo – revue o nových médiách a kultúrnom dedičstve*. Online. roč. 11 (2024), č. 2. ISSN 1339-777X. Dostupné na: https://fhv.uniza.sk/mkdrevue/vydanie/02_2024/02_2024_vlcek.pdf.

VLČEK, Pavol, (2024). Kaplnka a hrobka Moravských v kontexte záchrany kultúrneho dedičstva na Kysuciach (tretia časť). *Mediamatika a kultúrne dedičstvo – revue o nových médiách a kultúrnom dedičstve*. Online. roč. 11 (2024), č. 2. ISSN 1339-777X. Dostupné na: https://fhv.uniza.sk/mkdrevue/vydanie/02_2024/02_2024_vlcek.pdf.

VLČEK, Pavol, (2024). Kaplnka a hrobka Moravských v kontexte záchrany kultúrneho dedičstva na Kysuciach (druhá časť). *Mediamatika a kultúrne dedičstvo – revue o nových médiách a kultúrnom dedičstve*. Online. roč. 11 (2024), č. 1. ISSN 1339-777X. Dostupné na: https://fhv.uniza.sk/mkdrevue/vydanie/01_2024/01_2024_vlcek.pdf.

Autor

Mgr. Pavol Vlček
pavol.vlcek288@gmail.com

Obec Čierne
023 13 Čierne
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Absolvoval študijný odbor mediamatika a kultúrne dedičstvo na Fakulte humanitných vied UNIZA. V roku 2020 získal magisterský titul. Výsledky výskumov publikoval vo vedecko-odborných a populárno vedeckých časopisoch ako MKD – Revue o nových médiách a kultúrnom dedičstve a Kysucký múzejník. V minulosti pôsobil ako redaktor regionálneho týždenníka MY Kysucké noviny, kde písal články popularizačného charakteru. Ďalej publikoval v printových a webových periodikách redakcií SME, Kysuce, MojeKYSUCE, Emefka, ČAS – Čierňanský občasník. Písal tiež anotácie do časopisov: Dejiny, Kultúrne dejiny, Genealogické a heraldické listy. V súčasnosti pôsobí v oblasti webovej administratívy v spoločnosti Hyperia s.r.o. Od roku 2023 je obcou povereným koordinátorom projektu záchrany kaplnky a hrobky Moravských v Čiernom. Je tiež obecným kronikárom a riešiteľom grantového projektu „Hrobka Moravských a iná funerálna turistika v pohraničí“ (Interreg SK-CZ, Fond malých projektov, FMP/KCR/01/016_SK).

